

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: Dutch E.C. policy making: A model guided approach to coordination and negotiation

Hoede, C.

Citation

Hoede, C. (1992). Boekbespreking van: Dutch E.C. policy making: A model guided approach to coordination and negotiation. *Acta Politica*, 27: 1992(4), 479-483. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3450013>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3450013>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

waardevol als een beschrijving van lokale verschillen in de patronen van verzuiling en ontzuiling. Aldus draagt Pennings bij tot een nuancering van traditionele opvattingen. Dit zijn geen geringe verdiensten.

Niettemin meen ik dat Pennings zich in een aantal opzichten heeft vertild aan dit onderzoek. Allereerst slaagt de onderzoeker er mijns inziens onvoldoende in zijn probleemstelling (en met name het verklaringsdeel) op een systematische wijze te beantwoorden. De theoretische fundering van het onderzoek is zwak. Pennings' overzicht van de verzuilings- en ontzuilingsliteratuur is meer een in diverse opzichten uitputtende aaneenschakeling van wat Jan, Piet en Klaas over dit onderwerp te berde brachten, dan een analytisch verhelderend overzicht van de relevante literatuur. Dit blijkt reeds uit de mijns inziens weinig gelukkige groepering van de bijdragen (op grond van de criteria 'motieven' van verzuilers, 'gedrag en instituties' en 'context'). Gedragstheoretisch lijken mij deze drie aspecten inherent aan welhaast elke verklaring van sociale verschijnselen. Dat Pennings constateert dat het moeilijk is om auteurs in één van deze rubrieken onder te brengen, behoeft dan ook geen verbazing. Opmerkelijk is voorts dat Pennings bij de rubricering van de ontzuilingsstudies plots een andere indeling hanteert. Dit is des te vreemder, daar de onderzoeker zelf constateert dat een betere afstemming van verzuilings- en ontzuilingsstudies noodzakelijk is (p. 24). Wellicht zwaarwegender dan dit bezwaar is mijns inziens dat de relatie tussen de verschillende theorieën en de onderzoekshypothesen niet volledig helder is. Welke theorie leidt tot welke hypothese? En wat is de precieze betekenis van de toetsingen voor de diverse theoretische bijdragen? Deze vragen verdienen mijns inziens expliciete, precieze en ondubbelzinnige antwoorden (die in een overzichtelijk slothoofdstuk zouden moeten worden samengevat). Naar dergelijke antwoorden zoekt men in Pennings' boek echter langdurig en goeddeels vergeefs.

Bij de onderzoeksopzet van Pennings heb ik enige twijfels betreffende de operationalisatie van één van de centrale onafhankelijke variabelen, de godsdienstige homogeniteit. Een gemeente is volgens Pennings bij voorbeeld dominant katholiek als: in die gemeente alleen het katholieke volksdeel meer dan 1500 personen telt óf indien meerdere stromingen meer dan 1500 personen tellen, maar het katholieke volksdeel twee keer zoveel aanhangers telt dan enige andere stroming (p. 55). Deze categorisering kan bij kleinere gemeenten tot vreemde resultaten leiden. Zo wordt in een (hypothetische) gemeente waar katholieken 1501 inwoners hebben en de orthodox-protestanten en de vrijzinnigen elk 1499 bij Pennings als dominant katholiek beschouwd. Hoe frequent dergelijke situaties zich empirisch voordoen valt voor mij niet te achterhalen. Het probleem komt me evenwel niet triviaal voor, gezien het feit dat nog in 1930 liefst 72 procent van de Nederlandse gemeenten minder dan 5000 inwoners telde. Juist in deze groep van gemeenten kan zich het geschetste probleem voordoen. In het verlengde van deze opmerking meen ik dat Pennings deze 'dominantie' soms ten onrechte interpreteert in termen van politieke machtsposities. Zo wordt op verschillende plaatsen het verband tussen deze 'dominantie' en de hoogte van subsidies voor de 'eigen' zuilorganisaties geduid als een 'voorkeur van de verzuilers voor de eigen organisaties' (p. 149, zie ook p. 123). Hiermee suggereert Pennings een noodzakelijk verband tussen de getalsterkte van zuil en het beschikken over een beslissende stem van die 'zuil' in het gemeentebestuur (de subsi-

diegever die een voorkeur voor 'eigen' organisaties kan hebben). Een dergelijk verband is echter geenszins noodzakelijk (o.a. doordat de verdeling van raadszetels krachtens de gemeentewet gebeurt volgens het evenredigheidsbeginsel en er bij colleges van B&W veelal sprake is van afspiegelingscolleges). Ten slotte heb ik enige kritiek op de methodisch-technische uitvoering van deze studie. In de eerste plaats is het bevreemdend dat de auteur nergens expliciet criteria specificceert op basis waarvan hij verbanden tussen variabelen betekenisvol acht. In de tweede plaats heb ik bezwaar tegen het gebruik van de associatiemaat gamma door Pennings. Deze maat is vooral geschikt indien men op theoretische gronden een curvilineair verband tussen variabelen verwacht. Pennings, voor zover blijkt uit zijn verslag, hanteert de gamma echter als een maat voor de sterkte van lineaire verbanden. Het op deze wijze gebruiken van de gamma kan leiden tot vreemde resultaten, met name als de verdelingen van de randtotalen van de variabelen sterk uiteenlopen. In dergelijke gevallen kan de gamma zeer hoge waarden aannemen, terwijl geschiktere maten om de lineaire samenhang te bepalen (bij voorbeeld Kendall's tau) slechts een zwakke relatie aangeven. Dat dit gevaar niet slechts denkbeeldig is blijkt uit Pennings' studie. Wat te denken van twaalf gamma's in tabel 8.8 en elf gamma's in tabel 7.9 die de maximale waarde van $|r_{1.0}|$ blijken te hebben. Het aantreffen van een sterk verband in de sociale wetenschappen is een zodanig zeldzame gebeurtenis, dat het vinden van liefst 23 perfecte verbanden Pennings wantrouwend had dienen te maken. De consultatie van een methodoloog had hier geen kwaad gekund!

Hoe moet Pennings' studie, alles overziend, worden beoordeeld? Enerzijds kent de studie een aantal zwaarwegende theoretische en methodologische problemen. Vooral bij de systematische beantwoording van de probleemstelling schiet Pennings naar mijn opvatting belangrijk te kort. Niettemin gaat het hier om een belangrijke studie. Pennings' werk ontleent zijn belang vooral aan de beschrijving van lokale verschillen in patronen van verzuiling en ontzuiling. Vanwege de nuancering van gangbare opvattingen over de periode van de verzuiling, zal Pennings' boek door menig politicoloog, geograaf, socioloog en historicus geconsulteerd en aangehaald worden.

S.A.H. Denters

Jan M.M. van den Bos, **Dutch E.C. policy making: a model guided approach to coordination and negotiation**. Academisch proefschrift, RU Groningen. Thesis publishers, Amsterdam.

In deze recensie zal ik mij beperken tot een bespreking van de technisch-formele aspecten van het proefschrift waarop Jan van den Bos vorig jaar promoveerde. De materiële aspecten zijn reeds besproken door dr. M. Wolters in de *Internationale Spectator*.

Ik zal mij dan ook richten op de modelbouw, die in Appendix I van het proefschrift slechts zeer summier besproken wordt. Deze appendix geeft onder andere de

vergelijkingen van een twee-fasenmodel. Dit model wordt besproken in paragraaf 2.2, waarin in voetnoot 17 verwezen wordt naar een meer mathematische uitwerking in een artikel van Van den Bos en Stokman, 'The Two-Stage Model of Policy Making'.

Wat voor mij een objectieve bespreking vrijwel onmogelijk maakt is het feit dat het ontwikkelde model sterk gebaseerd is op mijn eigen werk, dat in de voetnoten 18, 19 en 20 wordt aangehaald. Zodra er wordt afgeweken van het door mij ontwikkelde model, ben ik verplicht ten opzichte van de afwijking stelling te nemen. Hierbij moeten twee zaken goed gescheiden gehouden worden. De zinnigheid van het model, waarbij falsificatie van één van twee voorgestelde modellen uitsluit zal moeten geven, en de interne consistentie van het model. Gezien de grote moeilijkheid van experimentele verificatie van een model, is het bestaan van essentieel verschillende modellen voorlopig te verantwoorden bij de mathematisering van het politicologisch wereldbeeld. Werken ten behoeve van fysici is wat dat betreft wel iets eenvoudiger.

Op pagina 51 wordt het integrale model weergegeven. Er is een fase van beïnvloeding en een fase van besluitvorming. De besluitvorming geschiedt door publieke actoren, de beïnvloeding vindt plaats tussen zowel publieke actoren als private actoren. In de appendix op pagina 209 wordt gesproken van 'N actors in the policy domain'. Dit betreft het submodel van de besluitvorming. In het submodel van de beïnvloeding wordt dezelfde letter N gebruikt en blijkt dat er afgezien wordt van de beschouwing van private actoren. Op pagina 49 wordt opgemerkt dat het model van Hoede en Bakker, vanaf nu het oude model te noemen, niet adequaat het verschil tussen publieke en private actoren modelleert. Afgezien van het feit dat dit verschil eenvoudig aangebracht kan worden door de besluitvormingsprocedure tot een deilverzameling van alle actoren te beperken, blijkt Van den Bos dit verschil zelf ook niet te maken.

Alvorens op het model van Van den Bos verder in te gaan, moet kort de essentie van het begrip besismacht in de oude theorie naar voren worden gehaald. De N actoren hebben met betrekking tot een bepaalde te nemen beslissing een inclinatie, die bij voorbeeld door variabelen i_j , $j = 1, \dots, N$, met waarden $+1$ (voor) en -1 (tegen) gemodelleerd kunnen worden. Van den Bos gebruikt hier de variabele x_{ik} , die hij de policy position van actor i ten opzichte van beslissing k noemt. Deze variabele heeft, zoals uit vergelijking (8) volgt, geen heeltallige waarden. Door de beïnvloeding door andere actoren zal zich in het algemeen deze inclinatie danwel policy position zich wijzigen. Op het moment dat de beslissing valt, geeft de N -vector van inclinaties de door de actoren genomen besluiten (hun stemgedrag) weer. Deze transformatie van een inclinatie-vector i in een besluit-vector b wordt in de oude theorie weergegeven door de vergelijking $b = Bi$, waarin B de beïnvloedingsoperator genoemd kan worden. B beschrijft dus de eerste fase van het model. Op basis van de N -vector b , die componenten $+1$ en -1 heeft, wordt met behulp van een beslisregel het groepsbesluit genomen (bij voorbeeld door een eenvoudige meerderheidsregel). In het model van Van den Bos wordt de variabele x_{ik} ten tijde van de beslissing als basis voor het stemgedrag van actor i ten opzichte van besluit k gezien. Op de expliciete berekening van besismacht zal ik in deze recensie niet in gaan.

Vergelijking (8) op pagina 210 staat centraal in de beschrijving van de eerste fase, voorafgaande aan het besluitvormingsproces, (niet vergelijking (9) zoals ten onrechte op pagina 211 gesteld wordt). Vergelijking (8) moet vergeleken worden met de vergelijking $b = Bi$ in de oude theorie.

Laat mij voorstellen dat ik geen problemen met vergelijking (8) heb. In tegendeel, x_{ik} is een breuk, neemt derhalve ook niet gehele waarden aan en kan bij voorbeeld $+0.02$ zijn. Hoe dit zich in stemgedrag omzet wordt niet vermeld. Ik neem aan dat actor i , na lang aarzelen, vóór stemt, hetgeen een veel genuanceerdere beschrijving geeft dan de inclinaties die slechts $+1$ of -1 zijn in de oude theorie. Bovendien neemt vergelijking (8) het belang dat actor i aan besluit k hecht mee in de beschouwing. Dit is een wezenlijke uitbreiding van het model. In vergelijking (8) staat weliswaar s_{jk} in plaats van s_{kj} voor de 'salience' van besluit k voor actor j , maar dit is een kleine slip. De noemer $\sum_{j=1}^N s_{kj}c_{ji}$ in (8) sommeert de controlesterkten c_{ji} , die de invloed van j op i weergeven, gewogen met de 'saillanties' s_{kj} . Hier lijkt een normering $0 \leq s_{kj} \leq 1$ op zijn plaats. c_{ji} geeft dan de maximale controlesterkte. De teller $\sum_{j=1}^N x_{jk}^{(t)} s_{kj}c_{ji}$ in (8) beschouwt de policy posities ten tijde t , gewogen met de via de saillanties gemodificeerde controlesterkten. Het resultaat is $x_{ik}^{(t+1)}$, de policy ten tijde $t+1$, een alleszins acceptabele modellering van het beïnvloedingsproces. Voor x_{ik} is op te merken dat $-1 \leq x_{ik} \leq +1$.

De nu volgende beschouwingen zullen steeds sterkere afwijkingen van de oude theorie betreffen. De controlesterkten c_{ij} in formule (3) op pagina 209 zijn overeenkomstig de keuze van de gewichten op de pijlen van het beïnvloedingsnetwerk in de oude theorie. Het is echter onduidelijk waarom in voetnoot 20 wel verwezen wordt naar de zogenaamde statusscore van Hoede, maar deze maat voor invloedssterkte niet gebruikt wordt. Als C de $N \times N$ -matrix van gewichten is dan is de invloed I_{ij} gegeven door het ij -element van de matrix

$$I = [E - C]^{-1}C,$$

waarin E de eenheidsmatrix is. Van den Bos kiest de, meestal wel te accepteren, benadering $I \approx C$.

Een wat ernstiger verschil van mening heb ik wat betreft vergelijking (9) voor de voorspelde uitkomst van een besluit k op tijd t als $x_{ik}^{(t)}$ bekend is en de grootheden v_{ik} , die besismacht van actor i met betrekking tot besluit k weergeven. Als de $x_{ik}^{(t)}$'s bekend zijn hoeft men deze mijns inziens niet te wegen met de besismachten, maar kan direct de uitslag berekenen aan de hand van de beslisregel. Stel $N = 7$ en $x_k^{(t)} = (0.1, 0.3, -0.4, -0.2, +0.1, -0.2, +0.2)$ is de vector van policy posities ten opzichte van besluit k op het tijdstip t van de beslissing. Dan zal het stemgedrag beschreven worden door $b_k = (1, 1, -1, -1, 1, -1, 1)$ en bij een eenvoudige meerderheidsregel is de voorspelling $O_k = 1$, dat wil zeggen: het voorstel haalt het.

In de oude theorie zat de beïnvloeding in de operator B en de besluitvorming in de groepsbeslissingsfunctionaal, die uit b de uitkomst O berekende. Op pagina 49 stelt Van den Bos dat voor hem 'voting power' de besismacht in de oude theorie is,

waarbij er geen controlerelaties tussen actoren worden meegenomen. Daarmee wordt in feite bij de berekening van de beslismacht voor B de eenheidsoperator gekozen. Dit betekent echter dat het belangrijkste aspect van de oude theorie, de verwerking van de onderlinge invloeden via de operator B , overboord wordt gegooid wat betreft de berekening van de beslismacht. Met andere woorden, de doorwerking van de invloed in macht is vervangen door een doorwerking van invloed in de policy posities. Zoals eerder gesteld, in mijn bezwaar tegen formule (9), speelt het machtsbegrip voor een gegeven vector van policy posities geen rol meer, wel de beslislregel.

Een tweede uitbreiding van de oude theorie is de invoering van K verschillende besluiten, die een bepaalde 'waarde' hebben. De beslismacht, in de oude theorie, hangt af van B , dus van de c_{ij} 's en, bij de door Van den Bos gegeven uitbreiding, van de saillanties s_{kj} . Per besluit kan de macht dus anders zijn. Dit hangt van deze saillanties af. De vergelijking (1) $P^{(d)} = VW^{(d)}$ op pagina 209 sommeert de beslismachten gewogen met de waarden van de besluiten. Dit is eveneens een zeer zinnige uitbreiding, al is deling door K aan te bevelen, zeker als K groot wordt. De resulterende vector $P^{(d)}$ wordt de vector van 'positionele macht' genoemd.

Nu komen wij echter aan twee werkelijk interessante stappen in het twee-fasenmodel wat betreft de ernst van de bezwaren. In vergelijking (2) $W = SP^{(d)}$ wordt de waardevector W voor de beslissingen uitgedrukt in de saillantiematrix S en de in (1) uitgedrukte vector van positionele machten. Met andere woorden: de waarde van een besluit is *niet* de som van de saillanties van dit besluit over alle actoren, dat wil zeggen $W = SE$, waarin E de vector van louter enen is, maar deze saillanties worden gewogen met de positionele machten van de actoren. Dit is in wiskundig opzicht om de volgende reden onverteerbaar. Uit (1) en (2) volgt $P^{(d)} = VSP^{(d)}$, ofwel $[E - VS]P = 0$. Dit homogene stelsel heeft alleen een oplossing ongelijk de nulvector als $E - VS$ singulier is. Een kleine wijziging in S , de saillantiematrix, en $P = 0$. Dit probleem moet echter gezien worden tegen de achtergrond van theorieën als die van Hubbell, waarin een vector van exogene factoren, toegevoegd aan het rechterlid, tot 'normale' vergelijkingen leidt. Nog meer moeite heb ik met vergelijking (4): $P^{(i)} = CVSP^{(i)}$, waarin $P^{(i)}$ de $N \times 1$ vector van positionele machten van de vectoren in het beïnvloedingsmodel is. Binnen het beïnvloedingsmodel zou ik niet van macht willen spreken. De 'afleiding' van (4) wordt beschreven als 'the Laumann, Knoke and Kim line of reasoning'. Voor (4) geldt eveneens het voorheen beschreven bezwaar dat $P^{(i)}$ vrijwel steeds de nulvector is, maar een oplossing via exogene invloeden is ook hier, hoewel niet mooi, mogelijk.

Resumerend wil ik het volgende standpunt innemen. De introductie van saillanties en waarden van besluiten is een waardevolle uitbreiding van de theorie. De voorstelling van het besluit k op basis van de policy posities zou ik echter via directe toepassing van de beslislregels doen. Voor vergelijking (2) zou ik $W^{(d)} = SE$ willen voorstellen en $P^{(i)}$ in het geheel niet invoeren. De 'voting powers' v_{ik} , elementen van de matrix V , zou ik, als in de oude theorie, berekenen onder verwerking van de beïnvloedingsoperator B , waarin de saillanties zijn opgenomen.

ONDANKS deze, ogenschijnlijk wat negatieve analyse van de modelbouw, ben ik

vol lof over dit proefschrift. Met Wolters ben ik van mening dat we slechts kunnen hopen dat de promotoren Stokman en Wippler zullen voortgaan met het stimuleren van onderzoek langs deze lijnen. Incorporatie van speltheoretische beschouwingen met betrekking tot de saillanties van de verschillende te nemen besluiten, waarmee vermoedelijk de exchange-theorie van Coleman zou kunnen worden meegenomen in de bepaling van de policy posities, zou ik als verdere lijn van uitbouw willen suggereren.

C. Hoede

A. Giddens, **Modernity and Self-Identity**. Polity Press, Cambridge 1991.

Onvoldaanheid is het overheersende gevoel dat de lezer overhoudt na het lezen van *Modernity and Self-Identity*. De portee van het verhaal is na het eerste hoofdstuk al duidelijk en echt interessant wordt het pas weer tegen het eind, wanneer Giddens de opkomst van 'life politics' poneert als voornaamste uitvloeisel van het laat-moderne tijdperk. Daar tussenin besteedt Giddens veel aandacht aan het uiteenzetten en beargumenteren van zijn stelling, waarbij hij ten opzichte van eerder werk van eigen hand en binnen het boek zelf ruimschoots in herhalingen vervalt. Veel spijtiger echter is dat de sociologisch-theoretische (om van de politicologische niet eens te spreken) consequenties van deze 'life politics' onbesproken blijven. Van iemand die in de inleiding aankondigt dat het tijd is voor een 'reworking of the basic premises of sociological analysis', mag de lezer in dat opzicht meer verwachten. Het boek vormt een aanzet tot een debat over sociologische en politicologische premissen en is als zodanig en op zichzelf verdienstelijk. Maar de argumentatie en de inzet van het debat hadden aanzienlijk aan kracht kunnen winnen, wanneer Giddens expliciet de confrontatie met voornoemde premissen was aangegaan, in plaats van, zoals nu het geval is, hoofdzakelijk een inleiding in de sociale psychologie van de moderne mens te schrijven. Die moderne mens blijft, zoals van Giddens verwacht mocht worden, een 'knowledgeable agent', die ook nu weer zijn eigen geschiedenis maakt – in dit tijdperk door middel van 'life politics'. Alvorens deze premisse onder de loep te nemen, eerst iets over de inhoud van het boek.

Moderniteit moet allereerst begrepen worden op een institutioneel niveau. Moderne instituties verschillen ten opzichte van hun voorgangers wat betreft dynamiek, radicaliteit en mondialiteit. De dynamiek heeft niet alleen betrekking op het tempo waarin sociale veranderingen zich voltrekken, maar ook op de mate en de reikwijdte daarvan. Dat heeft enerzijds te maken met de afgenomen lokale inbedding van sociale relaties en instituties en anderzijds met een toegenomen penetratie van kennis en standaardisatie, door Giddens samengevat met de term 'abstracte systemen'. Veranderde tijd-ruimterelaties spelen een belangrijke rol, zowel ten aanzien van de afname van lokale gebondenheid van sociale relaties en instituties als ten aanzien van de invloed van abstracte systemen. De media, moderne communicatiemiddelen en